

УДК 81'37:81'367.624=112.2

СТРУКТУРА ДІЄСЛІВ ПСИХІЧНОГО ВПЛИВУ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ 'ВСТАНОВЛЕННЯ ЛЮДСЬКИХ СТОСУНКІВ' У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Хрупіна Г. В.

Стаття присвячена дослідженню структури дієслів психічного впливу (ДПВ) у сучасній німецькій мові. Головну увагу приділено розгляду лексико-семантичної підгрупи ДПВ зі значенням 'встановлення людських стосунків', семантичному аналізу синонімічного рядів дієслів, що входять до її складу, і аналізу окремих ДПВ.

Ключові слова: дієслова психічного впливу (ДПВ), семантичні ролі, валентність дієслів, синонімічний ряд, формула тлумачення.

Статья посвящена исследованию структуры глаголов психического воздействия (ГПВ) в современном немецком языке. Главное внимание уделено рассмотрению лексико-семантической подгруппы ДПВ со значением 'установление человеческих отношений', семантическому анализу синонимических рядов, которые входят в её состав, и анализа отдельных ГПВ.

Ключевые слова: глаголы психического воздействия (ГПВ), семантические роли, валентность глаголов, синонимический ряд, формула толкования.

The article deals with the structure of mental state verbs (MSV) in the contemporary German language. It focuses mostly on the lexical-semantic subgroup of MSVs with the meaning of 'establishing human relations', on the semantic analysis of the synonymic sets of the verbs and on the analysis of individual MSVs.

Key words: mental state verbs (MSVs), semantic roles, valency of verbs, synonymic set, interpretation formula.

1. Чіткої, однозначної дефініції для дієслів психічного впливу (ДПВ) неможливо знайти в лінгвістиці, хоча такі дієслова відіграють важливу роль у лексиці німецької мови і часто вживаються. ДПВ використовуються у мові для передачі змін емоційного, розумового, інтелектуального або вольового стану істоти, які викликаються під нефізичних впливом іншої істоти. Теорію психічного впливу найповніше представлено в психології та психолінгвістиці, де вплив характеризується як процес і результат зміни поведінки людини, її установок, намірів, уявлень і оцінок при взаємодії іншою людиною [4, с. 37]. Людські стосунки – це складна система відносин, що складаються між людьми. Люди вступають один з одним у безліч різних видів взаємин. Вони можуть бути особистими і діловими, емоційними та раціональними, офіційними і неофіційними, координаційними та субординаційними. У цій статті дається спроба класифікації дієслів, що описують такі стосунки між людьми, за яких має місце психічний вплив однієї людини на іншу.

2. У 1975 році Ю. В. Фоменко виокремив, класифікував і дав загальну характеристику ДПВ у російській мові [7, с. 3–22]. У класифікації англійських дієслів Г. Г. Сильницький розподілив ДПВ у групу "інформативів емоційного впливу" [5, с. 48]. О. В. Падучева визначила ДПВ як "структурне ядро класу дієслів емоцій" [3, с. 276]. Поняття "дієслова психічного впливу" в зарубіжній лінгвістиці закріпилося з часу, коли його уперше використала в своїх працях німецька дослідниця Ірене Рапп [16]. Серед сучасних досліджень виділяються праці Лінди Барбари ДіДесідеро [9], яка описала зв'язок ДПВ з іншими словами і їхню поведінку реченні в англійській мові. Спірну проблему через очевидну невідповідність між семантичними структурами ДПВ і їхніми синтаксичними конфігураціями в іспанській мові дослідив Фернандо Рубіо, який запропонував універсальну семантичну структуру, що заснована на обмеженому числі семантичних примітивів [17]. Діахронії дослідження семантичних класифікацій ДПВ у російській мові представлені Ольгою Корольковою [2]. Макс Мьоллер, який дослідив психічні дієслова дії з точки зору граматики, підкреслив їхню каузативність і цілеспрямованість [15, с. 11–19]. Сільвія Кучер використала моделі з

семантичними ролями й оглянула конструктивну варіативність і реалізацію аргументу у так званих "Psychverben" [12]. Така зацікавленість ДПВ ученими різних країн підкреслює важливість таких дієслів для лексиконів сучасних мов і дає можливість розглядати ці дієслова як міжмовний феномен.

Досвід попередніх досліджень дозволяє визначити **актуальність** теми цієї роботи, яка зумовлена тим фактом, що підгрупа ДПВ зі значенням 'встановлення людських стосунків' ніколи не виділялася й не досліджувалася як окрема лексико-семантична підгрупа в німецькій мові попри частотність використання таких ДПВ, численність і важливість у базовому лексиконі носіїв кожної мови.

3. Мета статті полягає у виведенні формул тлумачення, аналізі й описі синонімічних рядів (СР), які входять до складу підгрупи зі значенням 'встановлення людських стосунків', та створенні семантичної класифікації ДПВ з таким значенням у німецькій мові. Заявлена мета зумовлює необхідність розв'язання таких **завдань**: 1) виділити і розподілити усі ДПВ сучасної німецької мови зі значенням 'встановлення людських стосунків' за синонімічними рядами, визначити їхні класифікаційні різновиди; 2) описати семантичне значення кожного ДПВ; 3) вивести формулу тлумачення для кожного синонімічного ряду; 4) виявити загальні семантично вмотивовані префікси для ДПВ синонімічного ряду; 5) визначити валентність ДПВ; 6) описати семантику ДПВ у реченні за допомогою семантичних ролей. Отже, об'єктом дослідження є ДПВ зі значенням 'встановлення людських стосунків', а предметом дослідження є вивчення семантичних особливостей таких дієслів. Матеріал дослідження – це лексико-семантичні варіанти (одне з можливих значень) ДПВ зі значенням 'встановлення людських стосунків' як найпростіші одиниці (елементи) їхньої смислової структури, дібрані шляхом суцільної вибірки з тлумачних одномовних словників німецької мови [11; 13; 18]. Загальна кількість вибірки становить 2500 ДПВ, серед яких кількість дібраних ДПВ зі значенням 'встановлення людських стосунків' є 160 ДПВ. Текстові приклади у кількості 160 речень взято з відповідної кожному дієслову словникової статті Дудена [11], Лангеншайдта [13], лінгвістичного порталу корпусу лексики Лейпцігського університету [8] або з порталу Проєкту Берлін-Бранденбургської Академії наук [10]¹.

4. Основними актантами всіх дієслів є суб'єкт й об'єкт, які співвідносяться відповідно зі стимулом (далі Stim), що позначає джерело сприйняття, та експерієнцером (Exp), носієм відчуттів і сприймань, який зазнає істотних змін. До семантичних валентностей другого плану, слідом за Ю. Д. Апресяном [1, с. 125–126], відносяться засіб Med (від англ. *medium* – засіб), інструмент Instr (від англ. *instrument* – інструмент); мета (Dest) від англ. *destination* – мета) та ін. Кожен окремих синонімічний ряд організований так, що ДПВ з інтегральною семою завжди стоїть на початку і дає назву всьому ряду. Наступні лексеми стоять у СР в алфавітному порядку. Позитивність чи негативність значення ДПВ визначалася залежно від характеру впливу суб'єкта на об'єкт. Під негативним малося на увазі некорисне, несприятливе, несхвальне, насильницьке значення. Під позитивним – корисне, сприятливе, схвальне, ненасильницьке значення. Під нейтральним на увазі малося значення, яке не виявляло в собі ні негативних, ні позитивних рис. Підгрупа ДПВ зі значенням 'встановлення людських стосунків' складається з трьох мікрогруп із значенням: 'негативні людські стосунки', 'позитивні людські стосунки' та 'нейтральні людські стосунки', вони в свою чергу складаються з 25 СР, згруповані з 160 ДПВ.

4.1. До мікрогрупи ДПВ зі значенням 'негативні людські стосунки' відноситься 77 ДПВ, сгрупованих у 10 СР, а саме: 'виганяти, проганяти' (28 ДПВ); 'витісняти, випроваджувати' (7 ДПВ); 'використовувати, експлуатувати' (7 ДПВ); 'давати відставку, відшити' (7 ДПВ); 'настроювати когось проти когось' (7 ДПВ); 'нехтувати, зневажати, ущемляти' (5 ДПВ); 'ворогувати, сперечатися' (4 ДПВ); 'ігнорувати' (4 ДПВ); 'конкурувати, суперничати' (4 ДПВ); 'розлучати, роз'єднувати' (4 ДПВ).

4.1.1. Найбільшим за кількістю у мікрогрупі 'негативні людські стосунки' є СР 'виганяти, проганяти' (28 ДПВ; формула тлумачення 'X *vertreibt* Y': істота X психічно, не фізично впливає на істоту Y і каузує Y-ка покинути яке-небудь місце): *vertreiben (jemand / etwas vertreibt etwas / jemanden)* 'хтось / щось примушує когось / щось до

¹ Переклад семантичних тлумачень ДПВ та текстових прикладів з німецької виконано автором.

залишення якогось місця, виганяє, проганяє'; **davonjagen** (*jemand jagt jemanden davon*) – 'хтось виганяє, звертає когось на втечу, проганяє геть'; **expellieren** (*jemand expelliert jemanden*) – 'хтось виганяє, проганяє когось'; **fortjagen** (*jemand jagt jemanden fort*) – 'хтось когось, грубо, неделікатно змушує відразу ж покинути певне місце; проганяє'; **herausgraulen** (*jemand grault jemanden heraus*) – 'хтось проганяє когось з приміщення, області, спільності тощо'; **herausschaffen** (*jemand schafft jemanden heraus*) (розм.) – 'хтось відправляє когось звідти зсередини сюди назовні'; **heraustreiben** (*jemand treibt jemanden irgendwohin heraus*) – 'хтось змушує когось пересуватися звідти зсередини сюди назовні'; **herjagen** (*jemand jagt jemanden her*) – 'хтось гонить когось, змушує рухатись у напрямку до мовця'; **hinausekeln** (*jemand eckelt jemanden hinaus*) – 'хтось недружньою поведінкою, поганим поводженням або чимось подібним звідкілясь проганяє когось'; **hinausschmeißen** (перен., розм.) (*jemand schmeißt jemanden hinaus*) – 'хтось негайно, з силою, енергійної рішучістю випроваджує когось назовні, змушує покинути це місце і вийти назовні'; **hinaussetzen** (перен., розм.) (*jemand setzt jemanden hinaus*) – 'хтось негайно, з силою, енергійної рішучістю випроваджував когось назовні, змушує покинути це місце і вийти назовні'; **hinausweisen** (розм.) (*jemand weist jemanden hinaus*) – 'хтось негайно, з силою, енергійної рішучістю випроваджує когось назовні, змушує покинути це місце і вийти назовні'; **hinauswerfen** (перен., розм.) (*jemand wirft jemanden hinaus*) – 'хтось негайно, з силою, енергійної рішучістю випроваджує когось назовні, змушує покинути це місце і вийти назовні'; **hinauswimmeln** (*jemand wimmelt jemanden hinaus*) – 'хтось виганяє когось'; **jagen** (перен., розм.) (*jemand/etwas jagt jemanden*) – 'хтось проганяє когось в якомусь напрямку звідкілясь, кудись примушує рухатись'; **rausekeln** (*jemand eckelt jemanden raus*) – 'хтось недружньою поведінкою, поганим поводженням або чимось подібним звідкілясь проганяє когось'; **rausschmeißen** (перен., розм.) (*jemand schmeißt jemanden raus*) – 'хтось негайно, з силою, енергійної рішучістю випроваджує когось назовні, змушує покинути це місце і вийти назовні'; **rauswerfen** (перен., розм.) (*jemand wirft jemanden raus*) – 'хтось негайно, з силою, енергійної рішучістю випроваджує когось назовні, змушує покинути це місце і вийти назовні'; **schassen** (розм.) (*jemand schasst jemanden*) – 'хтось гонить, цькує, відлякує когось'; **scheuchen** (*jemand scheucht jemanden*) – 'хтось жестама, погрозливими криками проганяє когось'; **stampern** (*jemand stampert jemanden*) – 'хтось виганяє, відлякує когось'; **vergraulen** (*jemand vergrault jemanden*) – 'хтось проганяє когось своїм недружнім поводженням'; **verbannen** (*jemand verbannt jemanden*) – 'хтось когось (в якості штрафу) висилає з країни і не дозволяє повертатися, або посилає в певний віддалене місце і примушує залишатися там'; **verscheuchen** (*jemand verscheucht jemanden*) – 'хтось проганяє, лякає когось' (негат); **wegjagen** (*jemand jagt jemanden von etwas weg*) 'хтось когось грубо, неделікатно змушує відразу ж покинути певне місце; проганяє когось'; **wegschicken** (*jemand schickt jemanden weg*) – 'хтось примушує когось піти геть'; **wegtreiben** (*jemand treibt jemanden irgendwohin weg*) – 'хтось змушує когось рухатись на інше місце, проганяє когось'; **wegweisen** (*jemand weist jemanden weg*) – 'хтось примушує когось піти геть'.

4.1.2. Семантика деяких ДПВ СР – 'виганяти, проганяти' заснована на метафоричних переносах прямого значення:

а) 'викидати щось геть' (4 ДПВ): *hinausschmeißen, hinauswerfen, rausschmeißen, rauswerfen*;

б) 'переслідувати дичину, щоб зловити або убити' (одне ДПВ): *jagen*;

с) 'посадити зовні' (одне ДПВ): *hinaussetzen*.

Семи СР: 'вплив', 'каузальність', 'направленість на об'єкт', 'виганяти', 'геть'.

Префікси цього СР є семантично вмотивованими: **hinaus-** (6 ДПВ) зі значенням "спрямованості дії зсередини назовні від мовця" [6, с. 212]; **weg-** (4 ДПВ) зі значенням "віддалення, спрямованості дії від будь-якої точки" [6, с. 445]; **ver-** (4 ДПВ) зі значенням "віддалення" [6, с. 445]; **heraus-** (3 ДПВ) зі значенням спрямованості дії зсередини назовні" [6, с. 203]; **raus-** (скорочення від *heraus-*) (2 ДПВ) зі значенням "спрямованості дії зсередини назовні від мовця" [6, с. 203]; **davon-** (одне ДПВ) зі значенням "віддалення, спрямованості дії від будь-якої точки" [6, с. 102]; **ex-** (одне ДПВ) зі значенням видалення [6, с. 151]; **fort-** (одне ДПВ) зі значенням "віддалення" [6, с. 163]; **her-** (одне ДПВ) зі значенням "спрямованості дії до мовця" [6, с. 201];

Verschwinden Sie! ... Aber Sie (Stim) können mich (Exp) doch nicht wegjagen, bei dem Wolkenbruch! [11]. “Зникніть! ... Але Ви ж не можете прогнати мене при такій зливі!”

4.1.3. ДПВ СР ‘виганяти, проганяти’ є двовалентними з сирконстантом способу (Mod):

(1) *Er spürte: ... sie (Stim) hätte ihn (Exp) schimpflich (Mod) hinausgewiesen* [11]. “Він відчув: .... вона б ганебно його вигнала”;

(2) *Die Beamten (Stim) vertreiben die Tiere (Exp) aus der Wohnung (Loc), indem sie Techno-Musik auflegen.* [8]. “Службовці проганяють тварин з квартири тим, що включають музику у стилі техно”;

(3) *Dann soll man wissen, dass es (Stim) nichts Böses war, was (Stim) mich (Exp) wegtrieb* [8]. “Тоді треба знати, що те, що мене проганяло, не було злом”.

4.2. До мікрогрупи ДПВ зі значенням ‘нейтральні людські стосунки’ відноситься 6 ДПВ, сгрупованих у 2 СР, а саме: ‘дискутувати, сперечатися’ (3 ДПВ); ‘вести переговори’ (3 ДПВ).

4.2.1. СР ‘вести переговори’ (3 ДПВ; формула тлумачення ‘**X verhandelt mit Y**: особа **X** усвідомлено психічно впливає на істоту **Y** і каузує **Y**-ка до обміну думками та обговорення з метою з’ясування позиції сторін або укладення угоди): **verhandeln** (*jemand verhandelt mit jemandem / etwas über etwas* (Akk)) ‘хтось щось з кимось / чимось (фірмою) докладно обговорює, радиться про що-небудь, консультується докладно у певній справі, щоб домогтися ясності і об’єднання’; **parlamentieren** (*jemand parlamentiert mit jemandem/etwas über etwas* (Akk)) ‘хтось | щось з кимось / чимось (фірмою) докладно обговорює, радиться про що-небудь, консультується докладно у певній справі, щоб домогтися ясності і об’єднання’; **unterhandeln** (*jemand unterhandelt mit jemandem/etwas über etwas* (Akk)) ‘хтось / щось з кимось / чимось докладно обговорює для досягнення консенсусу; хтось у військових конфліктах між державами домагається тимчасового перемир’я, об’єднання’.

Семи СР: ‘вплив’, ‘каузальність’, ‘направленість на об’єкт’, ‘переговори’.

Префікси цього СР є семантично вмотивованими: **unter-** (одне ДПВ) зі значенням “підкорення” [6, с. 437]; **ver-** (одне ДПВ) зі значенням “інтенсивності дії” [6, с. 448].

4.2.2. ДПВ СР ‘вести переговори’ є тривалентними з актантом змісту переговорів (Content):

(1) *Er (Stim) hat über die Beilegung des Streits (Content) mit seinem Vertragspartner (Exp) verhandelt* [8]. “Він вів переговори про врегулювання спору з його партнером за договором”.

(2) *Schon im kommenden Frühjahr soll Zagreb (Stim) mit der Europäischen Union (Exp) über den Beitritt (Content) verhandeln* [8]. “Вже наступної весни Загреб повинен вести переговори з Європейським Союзом про вступ”.

4.3. До мікрогрупи ДПВ зі значенням ‘позитивні людські стосунки’ відноситься 77 ДПВ, сгрупованих у 13 СР, а саме: ‘допомагати’ (13 ДПВ); ‘об’єднувати в пару’ (8 ДПВ); ‘вбачати, прощати’ (7 ДПВ); ‘запрошувати’ (7 ДПВ); ‘зближувати, об’єднувати морально’ (7 ДПВ); ‘домовлятися, узгоджувати’ (7 ДПВ); ‘співчувати’ (7 ДПВ); ‘протегувати’ (6 ДПВ); ‘рятувати, виручати’ (4 ДПВ); ‘співпрацювати’ (4 ДПВ); ‘дякувати’ (3 ДПВ); ‘мирити’ (3 ДПВ); ‘контактувати’ (одне ДПВ).

4.3.1. СР ‘допомагати’ (13 ДПВ; формула тлумачення ‘**X hilft Y**: істота **X** усвідомлено психічно впливає на істоту **Y** тим, що сприяє і підтримує **Y**-ка в чомусь, у якійсь діяльності, і каузує **Y**-ка відчувати від цього впевненість, захищеність і стабільність): **helfen** (*jemand hilft jemandem bei etwas*) ‘хтось допомагає комусь швидше і легше досягти певної мети енергійним втручанням, психічно чи фізично, будь-якими засобами або використанням своїх особистісних якостей’; **assistieren** (*jemand assistiert jemandem bei etwas*) ‘хтось допомагає комусь (в більшості випадків відповідальному начальнику) під час роботи’; **aushelfen** (*jemand hilft jemandem mit etwas aus*) ‘хтось комусь щось дає або позичає і цим допомагає йому в тимчасовому важкому становищі’; **beispringen** (*jemand springt jemandem bei*) ‘хтось (швидко) допомагає комусь, хто знаходиться в біді’; **beistehen** (*jemand besteht jemandem (in etwas (Dat))*) ‘хтось допомагає комусь у чомусь (складній ситуації та ін.)’; **durchhelfen** (*jemand hilft jemandem durch etwas durch*) ‘хтось допомагає комусь вийти із скрути, витримати важку ситуацію, вийти з важкого становища’; **einspringen**

(*jemand springt für jemanden ein*) 'хтось за іншого виконує роботу, так як той став непрацездатним (в більшості випадків раптово) або захворів; допомагати комусь'; **hinweghelfen** (*jemand hilft jemandem über etwas (Akk) hinweg*) 'хтось допомагає комусь подолати щось неприємне, якісь проблеми'; **mithelfen** (*jemand hilft jemandem mit*) 'хтось допомагає комусь робити дещо разом'; **nachhelfen** (*jemand hilft jemandem/etwas nach*) 'хтось своєю допомогою впливає так, щоб щось краще функціонувало, у когось щось краще вдалося'; **unterstützen** (*jemand unterstützt jemanden bei etwas*) 'хтось допомагає комусь з чимось'; **verbeiständen** (*jemand herbeiständet jemanden bei etwas*) 'хтось допомагає, підтримує когось у чомусь'; **weghelfen** (*jemand hilft jemandem weg*) 'хтось допомагає комусь врятуватися втечею'.

4.3.2. Семантика деяких ДПВ СР 'допомагати' заснована на метафоричних переносах прямого значення:

а) 'встрибувати в щось, підхоплюватися на щось' (одне ДПВ): *einspringen*;

б) 'підтримувати, підпирати щось чимось' (одне ДПВ): *unterstützen*.

Семи СР: 'вплив', 'каузальність', 'направленість на об'єкт', 'допомога'.

Типовими для цього ряду є префікси: **bei-** (2 ДПВ) зі значенням "спільної участі" [6, с. 83]; **auf-** (одне ДПВ) зі значенням "спрямованості руху вгору" [6, с. 70]; **aus-** (одне ДПВ) зі значенням "прояви дії в повному обсязі" [6, с. 75]; **be-** (одне ДПВ) зі значенням "цілеспрямованої дії" [6, с. 81]; **durch-** (одне ДПВ) зі значенням "доведення дії до кінця" [6, с. 111]; **ein-** (одне ДПВ) зі значенням "приспосовування, приучення" [6, с. 118]; **hinweg-** (одне ДПВ) "значення подолання" [6, с. 217]; **mit-** (одне ДПВ) зі значенням "спільної участі" [6, с. 312]; **nach-** (одне ДПВ) зі значенням "вчинення дії після когось довше терміну" [6, с. 319]; **unter-** (одне ДПВ) зі значенням "знаходження внизу, під чим-небудь" [6, с. 437]; **weg-** (одне ДПВ) зі значенням "віддалення" [6, с. 455]:

(1) *Er (Stim) wird mir (Exp) schon aushelfen* [10]. "Він обов'язково мені допоможе";

(2) *Er (Exp) wurde während seines Studiums (Period) von seinen Eltern (Stim) unterstützt* [10]. "Він обов'язково мені допоможе".

4.3.3. Дієслова цього ряду є тривалентними з актантом змісту допомоги (Content) та сирконстантом періоду (Period):

(1) *Sie (Stim) hat ihm (Exp) beim Suchen (Content) geholfen* [11]. "Вона допомогла йому в пошуку";

(2) *Wer (Stim) Homer (Exp) als Teammanager (Content) nächste Woche (Period) assistieren wird, soll bekannt gegeben werden* [8]. 'Потрібно повідомити, хто наступного тижня буде допомагати Хорнеру в якості менеджера групи'.

5. Дослідження дієслівної лексики в межах лексико-семантичної підгрупи ДПВ зі значенням виклику нейтральних емоцій в об'єкта на матеріалі німецької мови дозволило зробити такі висновки:

а) попри незначну кількісну представленість ДПВ (160 ДПВ з 2500 відібраних), їхня семантична структура дозволяє рельєфно представити модель опису семантики всіх дієслів психічного впливу;

б) префікси цих ДПВ є семантично вмотивованими, серед них найбільш поширеними у мікрогрупі ДПВ зі значенням 'негативні людські стосунки' є префікс **ver-** (10 ДПВ) зі значенням зі значенням зміни стану, часто уживаними є префікси **hinaus-** (8 ДПВ), **ab-** (7 ДПВ), **heraus-** (**raus-**) (6 ДПВ), **aus-** (5 ДПВ), **auf-** (5 ДПВ), **be-** (5 ДПВ), **weg-** (4 ДПВ), **zurück-** (2 ДПВ); у мікрогрупі ДПВ зі значенням 'позитивні людські стосунки' найпоширеним також є префікс **ver-** (6 ДПВ) зі значенням зі значенням зміни стану, **be-** (5 ДПВ), **mit-** (5 ДПВ), **aus-** (3 ДПВ), **nach-** (3 ДПВ), **zusammen-** (3 ДПВ), **ab-** (6 ДПВ), **bei-** (2 ДПВ), **ein-** (2 ДПВ), **unter-** (2 ДПВ), **er-** (2 ДПВ); у мікрогрупі ДПВ зі значенням 'нейтральні людські стосунки' ДПВ мають префікси **ver-** (одне ДПВ) та **unter-** (одне ДПВ);

в) використання системи семантичних ролей дозволило описати семантику ДПВ, визначити їхню семантичну валентність та скласти формули тлумачення для синонімічних рядів; загальною формулою тлумачення для цієї підгрупи є формула: **'X установлює з Y якісь стосунки'**: істота X усвідомлено / неусвідомлено психічно впливає на істоту Y за напрямом співпраці / протистояння / переговорів і каузує в Y-ка відповідну реакцію і надання взаємного впливу у відповідь;

d) всі СР мікрогрупи ДПВ зі значенням “негативні людські стосунки” є двовалентними, окрім основних актантів стимула і експерієнцера у мовній ситуації присутні сирконстанти способу (Mod) в чотирьох СР, часу (Temp) в двох СР, місця (Loc) в одному та актанту мотивування (Motiv) в одному СР; СР мікрогрупи ДПВ зі значенням “позитивні людські стосунки” переважно є тривалентними з актантом мотивування (Motiv) або результату (Result) (дев'ять СР з тринадцяти), у мовній ситуації найбільша кількість сирконстантів змісту дії (Content) – в чотирьох СР, по одному в кожному ряді зустрічаються сирконстанти часу (Temp), терміну (Period), місця (Loc), причини (Caus) та способу (Mod); СР мікрогрупи ДПВ зі значенням “нейтральні людські стосунки” є тривалентними з актантом змісту (Content);

e) загальні семи підгруп є семи ‘вплив’, ‘каузальність’, ‘направленість на об’єкт’ + ідентифікаційна інтегральна сема для кожного СР;

f) найчисленнішим серед СР є СР з негативним значенням “виганяти, прогнати” (28 ДПВ). Причиною наявності такої великої кількості синонімів на позначення психологічного вигнання є той факт, що виганяти можна не тільки з якогось місця, але і й з приміщення, з роботи. До того ж у розмовній мові існують численні різновиди способів вигнання: можна виставити вмовляннями, звернути на втечу, неділікатно спростувати тощо.

6. Подальшими перспективами розвитку цієї теми є розширений аналіз й опис інших СР і підгруп, які входять до складу ЛСГ дієслів психічного впливу для створення їхньої семантичної класифікації.

Література

1. Апресян Ю. Д. Лексическая семантика (синонимические средства языка) / Юрий Дереникович Апресян. – М. : Наука, 1974. – 377 с.
2. Королькова О. О. История формирования группы глаголов психического воздействия в русском языке : дисс. ... канд. филол. наук : спец.10.02.01. / Королькова Ольга Олеговна. – Новосибирск : Новосибирский государственный педагогический университет, 2004. – 160 с.
3. Падучева Е. В. Динамические модели в семантике лексики / Елена Викторовна Падучева. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 608 с. – (Серия "Studia philologica").
4. Різун В. В. Лінгвістика впливу: монографія / В. В. Різун, Н. Ф. Непийвода, В. М. Корнєєв. – К. : Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2005. – 148 с.
5. Сильницкий Г. Г. Семантические классы глаголов в английском языке / Георгий Георгиевич Сильницкий. – Смоленск : СГПИ им. К. Маркса, 1986. – 112 с.
6. Словарь словообразовательных элементов немецкого языка / А. Н. Зуев, И. Д. Молчанова, Р. З. Мурясов и др. ; под рук. М. Д. Степановой. – М. : Рус. яз., 1979. – 536 с.
7. Фоменко Ю. В. Глаголы психического воздействия в русском языке / Ю. В. Фоменко // Вопросы теории русского языка. – Новосибирск, 1975. – № 119. – С. 3–22.
8. Deutscher Wortschatz. – Leipzig : Universität Leipzig, Institut für Informatik, Abteilung Sprachverarbeitung, 1998–2012. [Digital]. – Zugriffsmodus : <http://corpora.uni-leipzig.de> – Bildschirmtitel.
9. DiDesidero L. B. Psych verbs : Acquisition, lexical semantics, and event structure : Dissertation for the degree Doctor of Philosophy / Linda Barbara DiDesidero. – Evanston : Northwestern University, 1999. – 228 p.
10. Diditales Wörterbuch der Deutschen Sprache. – Ein Projekt der Berlin-Brandenburgischen Akademie der Wissenschaften : www.dwds.de
11. Duden. Deutsches Universalwörterbuch [Digital]. – CD-ROM. – Systemvoraussetzungen: Windows: Windows 2000/XP/Vista/7 Mind. 250 MB freier Festplattenspeicher CD-ROM-Laufwerk ; Linux : Getestet unter Suse Linux 11.2 Mind. 250 MB freier Festplattenspeicher CD-ROM-Laufwerk ; Mac : Mac OSX 10.3/10.4/10.5/10.6 Mind. 250 MB freier Festplattenspeicher CD-ROM-Laufwerk – Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich : Dudenverlag, Bibliographisches Institut & Brockhaus AG, 2011. – Bildschirmtitel.
12. Kutscher S. Kausalität und Argumentalisierung: zur Konstruktionsvarianz bei Psychverben am Beispiel europäischer Sprachen / Silvia Kutscher. – Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 2009 – 266 S. – (Linguistische Arbeiten, 528).
13. Langenscheidt e-Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache [Digital] // Dieter Götz, Günther Haensch, Langenscheidt-Redaktion, Hans Wellmann. – CD-ROM zur Version

5.0, Redaktion 3. – Systemvoraussetzungen : Windows ME/2000/XP, Vista und Windows 7 (32 / 64 Bit) nach Update übers Internet, ab Pentium I, 256 MB RAM, ca. 32 bis max. 200 MB freier Festplattenspeicher, Grafikkarte mit mind. 800 x 600 Auflösung, High Color (mind. 32.000 Farben), Soundkarte je nach Titel, CD-ROM-Laufwerk – Berlin / München : Langenscheidt KG, 2010 – Bildschirmtitel.

14. Motomura M. Thematically driven movement in Japanese : A study of psych verb constructions : Dissertation for the degree Doctor of Philosophy / Mitsue Motomura. College Park : University of Maryland, 2004. – 231 p.

15. Möller M. Psychische Wirkungsverben des Deutschen // Deutsch als Fremdsprache / Max Möller. – 2007 – H. 1 – S. 11–19.

16. Rapp I. Partizipien und semantische Struktur / Irene Rapp. Tübingen : Stauffenburg Verlag, 1997.

17. Rubio F. Psychological verbs in Spanish : Structure and acquisition : Dissertation for the degree Doctor of Philosophy / Fernando Rubio. – Buffalo : State University of New York, 2000. – 259 p.

18. Wahrig digital. Deutsches Wörterbuch und Synonymwörterbuch // Hrsg. von Renate Wahrig-Burfeind. – CD-ROM zur 5. Auflage. – Windows 98/2000/XP/Vista, Pentium 500, 128 MB RAM. – Gütersloh : Bertelsmann Lexikon Institut, Wissen Media Verlag GmbH, 2007 – Bildschirmtitel.